

UTJECAJ ITALIJE NA KRETANJE HRVATSKOGA GOSPODARSTVA

- Ukratko o gospodarstvu Italije
- Ekonomski odnosi Hrvatske i Italije
- Zaključna razmatranja

IZDAVAČ

Hrvatska gospodarska komora

ZA IZDAVAČA

Luka Burilović

PRIPREMIO

Sektor za financijske institucije i ekonomske analize

Odjel za makroekonomske analize

tel.: +385 (0)1 4828 373

fax.: +385 (0)1 4561 535

e-mail: makroekonomija@hgk.hr

web: hgk.hr

Zagreb, ožujak 2019.

SADRŽAJ

■ Ukratko o gospodarstvu Italije	4
■ Ekonomski odnosi Hrvatske i Italije	6
■ Zaključna razmatranja	10

UKRATKO O GOSPODARSTVU ITALIJE

Italija je, promatrano po ekonomskoj snazi, četvrto gospodarstvo Europske unije, nakon Njemačke, Ujedinjenoga Kraljevstva i Francuske. Njezin je BDP u 2018. godini činio 11,1% ukupnog BDP-a EU, pri čemu je zbog relativno nepovoljnih trendova u gospodarstvu Italije posljednjih godina taj udio imao višegodišnji trend laganog pada. Točnije, na početku kriznog razdoblja, 2009. godine, Italija je u BDP-u EU sudjelovala s 12,8%. Stanovništvo Italije istodobno čini oko 11,8% populacije EU, tako da je gospodarska snaga bila nešto viša, a sada je nešto niža u odnosu na udio stanovništva.

Italija se nalazi među samo tri članice EU koje u 2018. još nisu dosegnule realnu razinu BDP-a iz 2008. godine (Grčka, Italija i Hrvatska) i najveće je europsko gospodarstvo u takvoj situaciji.

BDP Italije je u 2018. godini realno bio 3,3% manji nego u 2008. godini, dok je gospodarstvo cijele EU istodobno poraslo za 10,2%. Razloga je za takvo kretanje bilo više, a dijelom se podudaraju za mediteranske članice EU u kojima je kriza imala znatno veće posljedice nego na većinu članica, tzv. zemlje PIGS (Portugal, Italija, Grčka i Španjolska), među kojima bi se našla i Hrvatska da je prije postala članica EU.

Italija nije prošla kroz pravo restrukturiranje gospodarstva. Talijansko gospodarstvo osjetilo je posljedice nefleksibilnog tržišta radne snage, s otežanim uvjetima zapošljavanja i otpuštanja, strukture proizvodnje, u kojoj su visoke udjele imale industrije čiji su primat preuzele zemlje u razvoju (poput proizvodnje bijele tehnike i odjeće), zastarjele infrastrukture, visokog poreznog opterećenje, neučinkovite birokracije, raširene korupcije te niskih ulaganja u obrazovanje. Posljedica je svega toga i nadalje loš položaj Italije u globalnim rangiranjima. Npr. prema istraživanju Doing business Svjetske banke za 2019. godinu Italija je na 51. mjestu, odnosno na 20. mjestu među članicama EU, po čemu je najlošija među „starim“ članicama i tek nešto bolja od Hrvatske. Najlošiju poziciju prema pokazateljima (118. mjesto od 190 zemalja) koji određuju ukupan rang zauzima prema poreznom sustavu.

Doing Business 2019. rang

	Lakoća poslovanja	Rješavanje problema insolventnosti	Dobivanje električne energije	Zaštita manjinskih investitora	Izvršenje ugovora	Plaćanje poreza
Italija	51.	22.	37.	72.	111.	118.
Hrvatska	58.	59.	61.	38.	25.	89.

Izvor: Svjetska banka; obrada: HGK

Visoku razinu korupcije pokazuje loš rang Italije na ljestvici percepcije korupcije Transparency Internationala. Italija je prema ljestvici za 2018. na 53. mjestu u globalnom poretku i 22. među članicama EU. Među članicama EU ponovo je lošije pozicioniran dio članica EU10 te Hrvatska i Grčka, tako da je i po ovom pokazatelju Italija najlošija među „starim“ članicama EU. Takva razina percepcije korupcije u Italiji upada u oči s obzirom na razinu razvijenosti i dugu povijest talijanske države. Ipak treba napomenuti da Italija posljednjih godina bilježi pozitivan pomak kod ovog pokazatelja.

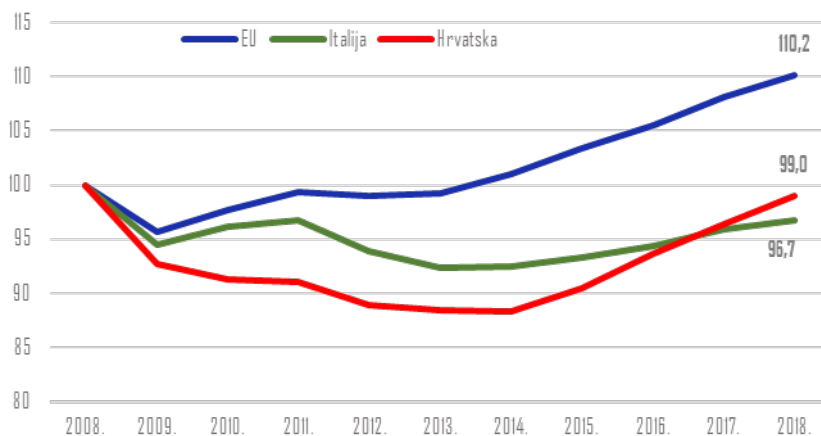
Italiju dugoročno muči i visoki udio duga opće države u BDP-u. Već je u 2008. uz Grčku bio najviši među članicama EU (102,4%) pa je i to predstavljalo ograničenje za fiskalne stimulanse u kriznom razdoblju. Unatoč naporima za obuzdavanje proračunskog deficita sve do zaokreta u planiranoj fiskalnoj politici prošle godine te zbog toga i sukoba s Europskom komisijom, Italija je i u 2017. godini s udjelom od 131,2% ostala na nezahvalnoj pretposljednjoj poziciji među članicama EU.

Nesiguran bankarski sustav još je jedno od negativnih obilježja Italije posljednjih godina, poput Hrvatske karakterizira ga visok udio nenaplativih kredita te znatan pad kreditne aktivnosti prema nefinancijskom sektoru tijekom godina najveće krize.

U Italiji su, kao i u Hrvatskoj, posljedice globalne krize bile znatno izraženije nego u većini drugih članica.

Zbog svega navedenoga, sve su kategorije domaće potražnje u Italiji i u 2018. bile na nižoj razini nego 2008. godine, pri čemu se posebno isticao pad vrijednosti investicija u fiksni kapital koje su u 2018. realno bile 17% manje nego u 2008. godini. Vrijednost izvoza roba i usluga istodobno se povećala, ali uz najmanji rast među četirima najvećim gospodarstvima Europske unije, što nije bilo dovoljno da bi se nadoknadio pad domaće potražnje. Stoga je realni BDP Italije u 2018. godini, kao što je ranije navedeno, bio 3,3% manji nego 2008. godine po čemu je među članicama EU lošija bila samo Grčka. Osim toga, u Italiji je u prošloj godini ponovo zabilježena recesija jer je u drugoj polovini godine došlo do realnog pada BDP-a dva kvartala za redom.

Realno kretanje BDP-a, Indeksi 2008. = 100

Izvor: Eurostat; obrada: HGK

Očekivanja za ovu i iduću godinu također nisu optimistična. Europska komisija procjenjuje da će Italija rasti najsporije od svih članica EU, prema stopama od samo 0,2% i 0,8%. U slučaju ispunjavanja takvih procjena EK, Italija ni u 2020. godini neće dosegnuti BDP iz pretkriznog razdoblja. Italiju i nadalje muči problem sporog oporavka domaće potražnje, ponajviše investicija, u posljednje vrijeme povezan i s nesigurnostima u provedbi ekonomske politike. Osim toga, niža stopa rasta od prvobitne predviđa se i zbog usporavanja rasta najvećih vanjskotrgovinskih partnera pa tako i usporavanja rasta na razini cijele EU, ali i na globalnoj razini.

Uza sve to, Italija i dalje ima znatnu gospodarsku snagu. Uz relativno visok udio u BDP-u Europske unije s obzirom na brojku od 28 članica, Italija je i četvrti najveći izvoznik među članicama EU te peti najveći uvoznik, a u 2018. godini ostvarila je 39,8 milijardi eura robnog suficita, najviše nakon Njemačke, Nizozemske i Irske. U Extra EU izvozu Italija sudjeluje s 10,3% i po tome je na trećem mjestu među članicama. Prva je Njemačka s 27,8% te Ujedinjeno Kraljevstvo s 11,1%. Italija približno 56% svoga robnog izvoza ostvaruje na tržištu EU, pri čemu je njeno najveće Intra EU tržište Njemačka. Izvan EU, Italija najviše izvozi u SAD, Švicarsku, Kinu i Tursku. Najvažniji su izvozni proizvodi Italije farmaceutski proizvodi, automobili, dijelovi za motorna vozila te naftni derivati.

Italija je, promatrano u EU razmjerima, i velik uvoznik. S vrijednošću uvoza od 423 milijarde eura, u 2018. godini bila je peta među svim članicama. Najviše uvozi iz Njemačke, Francuske i Kine, a najveći udio u strukturi uvoza imaju automobili i ostala vozila za prijevoz putnika, sirova nafta, plin te farmaceutski proizvodi. Trendovi u kretanju uvoza pratili su one na razini EU. Globalna kriza 2009. godine dovela je do velikog pada vrijednosti uvoza, a nakon toga je vrijednost uvoza znatno ovisila o kretanju globalnih cijena, ponajprije energenata. Udio robnog uvoza u BDP-u u Italiji najmanji je od svih članica EU i približno upola manji od prosjeka EU, dok je prema vrijednosti uvoza per capita Italija tek na dvadeset i trećem mjestu (podaci za 2017. godinu). To je, uz relativno nizak udio izvoza u BDP-u, pokazatelj relativno niske otvorenosti gospodarstva odnosno visokog stupnja zadovoljavanja potreba vlastitom proizvodnjom.

EKONOMSKI ODNOSI HRVATSKE I ITALIJE

Italija je najvažnije tržište za izvoz roba iz Hrvatske i drugo tržište prema vrijednosti izvoza usluga, što je smješta na drugo mjesto prema vrijednosti ukupnog izvoza roba i usluga, nakon Njemačke.

Unatoč nepovoljnim trendovima u kretanju gospodarstva Italije, vrijednosti robnog izvoza i izvoza usluga posljednjih godina imaju trend rasta, što se dijelom može pripisati pristupanju Hrvatske Europskoj uniji i njime olakšane vanjskotrgovinske razmjene. Međutim, dugoročnije promatrano, udio robnog izvoza u Italiju u ukupnom je izvozu znatno smanjen u odnosu na pretkrizno razdoblje.

Do 2010. izvoz u Italiju činio je oko 16% ukupnoga robnog izvoza, a posljednjih je godina taj udio smanjen na približno 13%.

Vrijednost razmjene roba i usluga s Italijom, mil. EUR

	Robni izvoz	Robni uvoz	Izvoz usluga	Uvoz usluga	Ukupan saldo roba i usluga
2008.	1.839,7	3.555,4	-	-	-
2009.	1.432,2	2.342,6	-	-	-
2010.	1.660,4	2.308,2	-	-	-
2011.	1.511,1	2.676,1	931,2	89,7	-323,5
2012.	1.472,5	2.272,6	903,9	86,3	17,5
2013.	1.395,2	2.167,1	1.009,7	115,7	122,1
2014.	1.439,4	2.446,8	1.090,2	85,7	-2,9
2015.	1.543,0	2.430,4	1.033,4	85,5	60,6
2016.	1.685,3	2.487,0	1.313,1	97,7	413,7
2017.	1.914,8	2.811,9	1.180,1	96,5	186,5
2018.	2.119,3	3.113,8	-	-	-

Izvor: DZS, HNB; obrada: HGK

Robni izvoz u Italiju čini približno 13% ukupnoga robnog izvoza Hrvatske, dok u izvozu usluga iz Hrvatske Italija sudjeluje s približno 10%. Udio izvoza roba posljednjih se godina smanjivao, dok je udio izvoza usluga oscilirao oko spomenutih 10%.

Stope rasta BDP-a Italije, robnog izvoza i broja noćenja, %

	BDP Italije, realne s tope rasta, %	Robni izvoz Hrvatske u Italiju, s tope rasta %	Noćenja turista iz Italije, s tope rasta %
2008.	-1,1	6,6	-7,0
2009.	-5,5	-22,2	1,3
2010.	1,7	15,9	-7,8
2011.	0,6	-9,0	5,6
2012.	-2,8	-2,6	-9,2
2013.	-1,7	-5,2	-3,1
2014.	0,1	3,2	1,6
2015.	0,9	7,2	7,5
2016.	1,1	9,2	2,6
2017.	1,6	13,6	-0,2
2018.	0,9	10,7	2,2

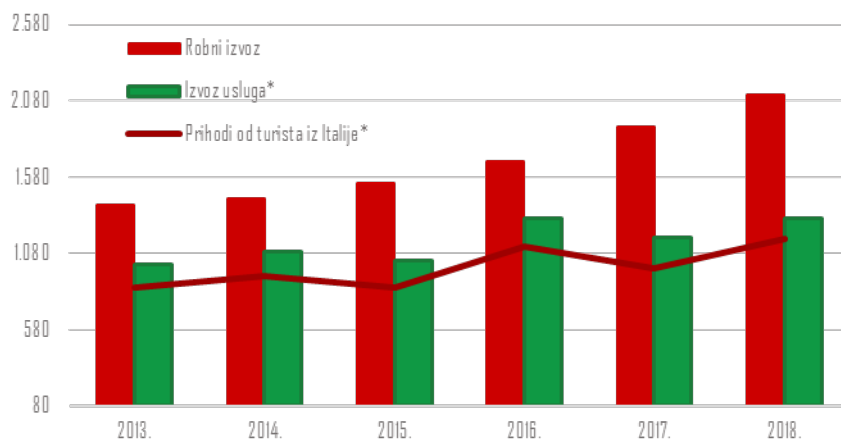
Izvor: Eurostat, DZS; obrada: HGK

Hrvatska u Italiju izvozi niz proizvoda, među kojima je znatan broj onih s velikom vrijednošću izvoza. U razdoblju prije krize najveći se dio izvoza odnosio na izvoz brodova, pri čemu je jednim dijelom bila riječ o privremenom izvozu radi dorade (ali ne postoje statistički podaci koji bi pokazivali o kojoj je vrijednosti takvog

izvoza bila riječ), zatim na izvoz naftnih derivata, plina, najvećim dijelom s plinskih polja u Jadranu, te na izvoz transformatora. Izvoz brodova, naftnih derivata i plina činio je u tom razdoblju približno 25% izvoza prema Italiji. Nešto manji, ali i dalje znatan dio izvoza, činili su lijekovi, drvo, sjedala, cement, šećer i cigarete. U prošloj su godini najvažniji izvozni proizvodi bili plin, žitarice, motorni benzini i drvo. Najveći je utjecaj na smanjenu vrijednost izvoza u odnosu na pretkrizno razdoblje imao izvoz brodova jer se tek mala vrijednost izvoza u 2018. odnosila na motorne jahte i brodice, a znatno je smanjena i vrijednost izvoza plina i odjeće. Istodobno je najviše povećana vrijednost izvoza žitarica.

Ukupna je vrijednost uvoza Italije u 2017. godini bila oko 5% veća nego u 2008. godini te je kod mnogih proizvoda zabilježen znatan rast vrijednosti uvoza. Pritom su se najviše isticali plin, automobili, lijekovi, uključujući serume i ostale modificirane imunološke proizvode te telefoni za mobilne mreže. U područjima automobilske i farmaceutske industrije vjerojatno se kriju i najveći potencijali za rast izvoza Hrvatske prema Italiji. S obzirom na to da uvoz iz Hrvatske čini samo 0,4% ukupnog uvoza Italije, znatnije povećanje hrvatskog izvoza predstavljalo bi tek neznatan porast uvoza iz perspektive Italije.

Izvoz roba i usluga u Italiju

*podatak za prva tri kvartala 2018.

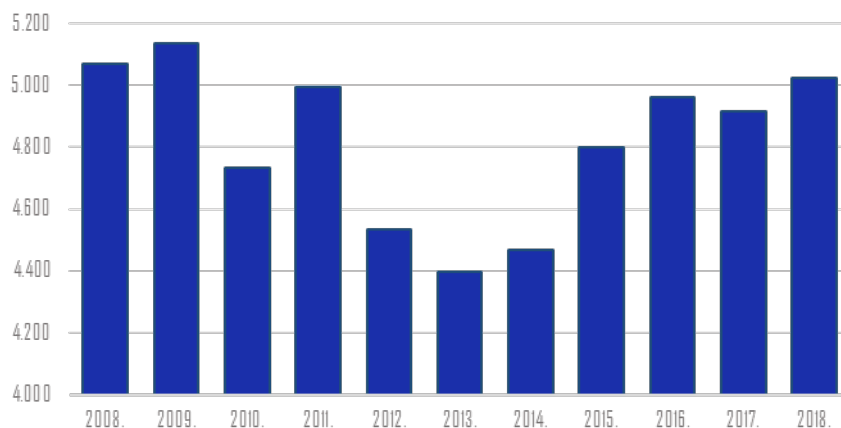
Izvor: DZS, HNB; obrada: HGK

Što se tiče izvoza usluga, najveći dio, odnosno oko 85%, očekivano se odnosi na turizam, a znatniji se prihodi ostvaruju i od usluga oplemenjivanja, prijevoza te usluga povezanih s trgovinom, tehničkih i ostalih poslovnih usluga. Izvoz usluga u Italiju od 2011. godine, otkako su raspoloživi podaci, dosta oscilira, ali se ipak može govoriti o prisutnosti trenda njegova rasta.

Došlo je do znatnog pada udjela dolazaka turista iz Italije u ukupnom broju dolazaka stranih turista s 12,4% u 2008. na samo 6,9% u 2018. godini.

Kao posljedica krize u Italiji, broj dolazaka talijanskih turista smanjen je u odnosu na 2009. godinu i posljednjih godina bilježi tek lagani trend rasta. Zato je došlo do znatnog pada udjela dolazaka turista iz Italije u ukupnom broju dolazaka stranih turista s 12,4% u 2008. na samo 6,9% u 2018. godini, pri čemu su turisti iz Italije s drugog pali na četvrto mjesto prema brojnosti. Sličan je trend zabilježen i kod ostvarenog broja noćenja, gdje je broj noćenja i dalje nešto niži nego u pretkriznim godinama, a udio u ukupnom broju noćenja smanjen je s 10,0% u 2008. na 6,0% u prošloj godini. Unatoč takvim trendovima, prihodi od izvoza usluga u Italiju u prva tri kvartala 2018. godini činili su visokih 10,7% ukupnih prihoda od izvoza usluga.

Broj noćenja turista iz Italije, u 000

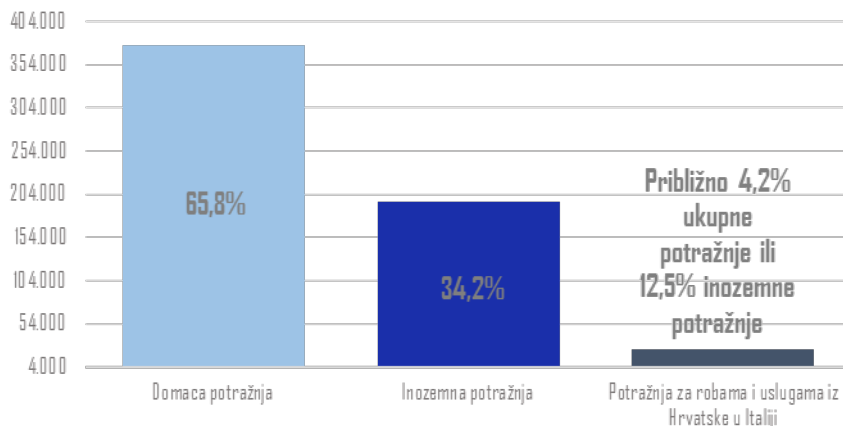
Izvor: DZS; obrada: HGK

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Dugi se niz godina govori se o niskom udjelu robnog izvoza u BDP-u u odnosu na druge zemlje, premda se pozicija Hrvatske posljednjih godina osjetno poboljšala, ali je činjenica je da ukupan izvoz roba i usluga ima snažan utjecaj na kretanje hrvatskoga gospodarstva. Također je činjenica da je upravo rast izvoza roba i usluga, znatno potaknut pristupanjem Hrvatske EU te daljnjim oporavkom EU, potaknuo oporavak hrvatskoga gospodarstva 2015. godine. To najbolje pokazuje udio izvoza roba i usluga u strukturi ukupne potražnje (kojom je određeno kretanje BDP-a), koji se povećavao od 2009. sve do 2017. godine, da bi tek u prošloj godini zbog nešto izraženijeg oporavka domaće potražnje došlo do njegova blagog smanjenja.

S udjelima od 14,6% u robnom izvozu i 10,7% u izvozu usluga, Italija je drugo najvažnije tržište za izvoz roba i usluga iz Hrvatske.

Ukupna potražnja u strukturi BDP-a Hrvatske, 2018. godina

Izvor: DZS, HNB; obrada: HGK

Važnost je Italije pritom nepobitna. Premda je udio robnog izvoza od početka krize pokazivao trend pada, a sama je vrijednost izvoza tek 2017. godine dosegla i premašila 2008., izvoz roba i usluga u Italiju čini oko 12,5% ukupne inozemne potražnje za robama i uslugama iz Hrvatske, odnosno oko 4,3% ukupne domaće i inozemne potražnje. Tako visoki udjeli s obzirom na broj zemalja u globalnom okružju govore o velikoj važnosti Italije u kretanju hrvatskoga gospodarstva.

K tome, posljednjih su godina prisutni pozitivni trendovi u kretanju salda razmjene roba i usluga s Italijom, tako da je taj saldo prešao iz deficita u suficit (187 milijuna eura u 2017.). To znači da je utjecaj razmjene roba i usluga s Italijom imao pozitivan utjecaj na kretanje hrvatskog gospodarstva, odnosno BDP-a. Osim toga, dobro zvuči i činjenica da Hrvatska s četvrtim gospodarstvom EU ostvaruje robno-uslužni suficit.

U razdoblju oporavka Italije promatrali smo koliko bi se trebao povećati izvoz roba i usluga prema Italiji da bi se BDP Hrvatske povećao za 1%. Uz nerealnu pretpostavku da povećani izvoz ne bi povećao vrijednost ukupnog uvoza pokazivalo se da bi za rast BDP-a od 1% robni izvoz prema Italiji trebalo povećati za oko 30% ili izvoz usluga za oko 40%. Uz realniju pretpostavku da bi povećanje izvoza prema Italiji dovelo do povećanja ukupne vrijednosti uvoza od barem 30% vrijednosti tog povećanog izvoza, robni bi izvoz prema Italiji trebalo povećati za oko 40% ili izvoz usluga za približno 55%.

Međutim, zbog aktualnih procjena znatnog usporavanja rasta u Italiji, trenutno je realnije sagledavati koliko će usporavanje rasta ili pad vrijednosti uvoza roba i usluga Italije utjecati na usporavanje rasta BDP-a Hrvatske, barem kada su ova i iduća godina u pitanju. Pri tom je ipak previše nepoznanica kod takvog izračuna, prije svega, zbog malog udjela Hrvatske u uvozu Italije teško je pretpostaviti koliko će se ukupna kretanja u Italiji odraziti upravo na uvoz hrvatskih roba i usluga.

Iz svega navedenog ipak proizlazi zaključak da su se negativna kretanja u gospodarstvu Italije posljednjih godina negativno odrazila i na kretanja u Hrvatskoj, a negativan utjecaj sporog oporavka Italije bit će prisutan i u narednim godinama. Stoga procjene rasta za Italiju, pa tako i za ostale velike vanjskotrgovinske partnere Hrvatske, bitno određuju procjene rasta za Hrvatsku, što je i u svojim posljednjim, zimskim, procjenama navela i Europska komisija. Naime, u tim procjenama EK je posebno naglasio negativan utjecaj daljnjeg usporavanja rasta izvoza roba i usluga na svoje procjene rasta hrvatskoga gospodarstva za ovu i narednu godinu.

KRATICE

HGK	Hrvatska gospodarska komora
DZS	Državni zavod za statistiku
HNB	Hrvatska narodna banka
EK	Europska komisija
EU28	Europska unija
EU10	deset zemalja EU: Bugarska, Rumunjska, Češka, Slovačka, Poljska, Mađarska, Litva, Latvija, Estonija, Slovenija
SAD	Sjedinjene Američke Države
BDP	Bruto domaći proizvod
NKD	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
PPP	Paritet kupovne moći

Opće napomene:

Ovu analizu izrađuje i za nju je odgovoran HGK. Informacije, mišljenja, analize i zaključci koji se iznose temelje se na javnim statističkim i ostalim informacijama što potječu iz izvora u čiju se potpunost i točnost HGK pouzdaje, ali za koje ne jamči. Utoliko su informacije, mišljenja, analize i zaključci izneseni u ovoj publikaciji podložni promjenama koje ovise o promjenama izvora informacija te o promjenama koje nastupe od trenutka pisanja teksta do njegovog čitanja. Ova publikacija ili njeni dijelovi ne mogu se kopirati ili bilo kako drukčije reproducirati bez navođenja izvora.

